

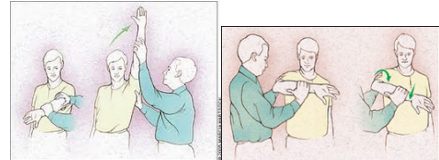

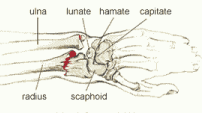

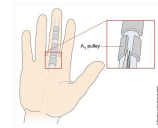

Ortopædkirurgiske sygdomme

Sygdom	Symptomer/fund	Diagnose	Behandling	Specielt
Frakturer generelt	Smerter, funktionstab, evt. Fejlstilling/hudlæsion, direkte/indirekte ømhed, evt. Strepitus	Rgt. (2 planer), evt. CT, evt. MR	1.Reponering 2.Immobilisering 3. Rehabilitering	Frakturinddeling, Salter-Harris, 5 helingstadier, Komplikationer: defekt heling, læsion af nabostrukturer, systemisk kompl., senfølger
Ledlæsioner –(sub)luksation (glide af led) -distortion (forvridding) -kontusion (slag/stød)	Svære lokale smerter, bløddelshævelse, evt. Misfarvet og løshed	Rgt (udelukke fraktur), evt. UL, MR, artroskopi	RICE: rest, ice,compression, elevation, Evt. Reponering, rehabilitering snarest	OBS- degenerative forandringer i ligament, menisk, ledbrusk (slidgigt)
Tumorer – benigne og maligne	Se MKC noter – METASTASER hyppigst			
Amputationer (eksartikulation – inkl. Led)	Vaskulær insufficiens, nekrose, gangræn, livstruende infektion, læsioner, tumorer	Hudblodtryks- og perfusionsmåling	Radikal ell. Konserverende Protese (=ortose), analgetika	Komplikationer: manglende sårheling, infektion, stumpesmerter, fantomsmerter, hudproblemer
Infektioner:				
Absces -pus i et ikke præformeret hulrum	Lokal smerte, springende feber, rødme, varme, hævelse, ømhed, fluktation(=bølgebevægelse)	Biopsi: S. Aureus, H. Influenzae, M. Tuberculosis UL, CT, MRI	Kirurgisk drænage (evt. UL vejledt), Antibiotika	
Nekrotiserende fasciitis	Ekstensiv vævsnekrose i subkutane fascie, sepsis, AKUT	Blanding af aerobe og anaerobe bakterier,	Intensiv AB Ekstensiv kirurgi – fjernelse af alt inficeret væv	
Akut osteomyelitis -spondylitis: i ryghvirvel + diskus	Bakteræmi (udløst fra infektion andetsteds), feber, inflammationstegn	Biopsi: S. aureus, (spæde: E.coli, børn: H.influ) CRP ↑, MRI, Rgt., knoglescintigrafi	AB i min. 6 uger Evt. Kirurgi ved manglende virkning	OBS- sepsis, kronisk osteomyelitis
Kronisk osteomyelitis	Vedvarende betændelse, avaskulær parti/nekrotisk knogle (=sekvester) i midten af inficeret knoglevæv, fistel, ødem i marv	S. aureus, S. Epidermidis CRP ↑ (i aktiv fase), rgt., CT, MRI, knoglescintigrafi,	Vanskelig! Langvarig AB, ekstensiv kirurgi, stabilisering, plastikkirurgi, rekonstruktion	evt. Efter åben fraktur, kirurgi, pt. med DM og alkoholisme
Protese infektion (1-2% af indsatte proteser)	smerte, infl. tegn, feber,	S. aureus Rgt. (kan være normal), CRP ↑,		OBS – forebyggende AB ved tandlægebesøg Risikogrupper: DM, alkoholisme, pt. i immunsupprimerende behandling
Columna:				
Columnafrakturer -Jefferson fraktur: ringbrud på Atlas -Whiplash læsion: traume mod halscolumna	Neurologiske udfald (se skema) Tetraplegi: cervical medullær skade- paralyse i alle 4 ekstremiteter Paraplegi: Tho/lum medullære skade – paralyse i UE deformitet, stabil (1 søjle)/ustabil (2-3 søjler), højdereduktion, kyfose (pukkelryg)	Rgt., CT (ved cervical og multitraumer) Neurologisk undersøgelse: kraft, sensibilitet, stillingssans, reflekser, rektaleksploration (spinctertonus)	Spine-board + stiv halskrave Cer.: halskrave i 3 mdr., evt. Halovest (ekstern fiksatoren) Tho/lum.: Korset (stabile, udisloceret), Operation (ustabile, deformitet, neu. udfald)	Klassificeres efter udløsende kraft: kompression, distraktion, skæring/rotation OBS – læsion af indre organer = halovest
Skoliose -Strukturel: kongenit, neuromusku, idiopatisk -Nonstrukturel (=funktionel, fx. Uens benlængde, ischiass smerter)	Krumning i frontalplan over 10° og i saggitalplan, kosmetiske problemer, asymmetri, evt. Smerter, asymmetri,	Obj. Undersøgelser, Lodsnoer fra C7 til os sacrum, foroverbøjning (pukkel=strukturel, normal=funktionel), Cobbs vinkel CT, MRI	Skeletmodne pt.: korset (kurve 20-30°) eller operation (kurve > 50°) – stivgøring (spondylodese)	OBS- restriktiv lungeinsufficiens = cobbs vinkel
Kyfose -pukkelryg	Mb. Scheurmann (3 på hinanden følgende kileformede (>5°) hvirvler), Mb. Bechterew, Spondylolistere, kongenit			
Spondylolisterese -Anterior afglidning af en hvirvel -Medfødt eller erhvervet	Ingen, lette eller svære smerter, evt. Neurologiske udfald i niveau svarende til afglidningen (fx. L5 ved Os Sacrum)	Rgt. (evt. Suppl. Skråoptagelser), CT, MR	Ingen, styrketræning, evt. Operation (spondylodese) hos børn/unge	

Diskusprotrusion/prolaps -bristning af annullus fibrosus og prolaberung af nu. Pulposis bagud ud i spinalkanalen	Smerter, instabilitet, neurologiske udfald i UE, inflammation	MR	Konservativt 4-6 uger, aflastning, analgetika Evt. Operation, diskus protese		
Skulder og overarm:					
Proksimal humerus fraktur - <i>collum chirurgicum</i> , evt. <i>anatomicum</i>	Oftest komminut, evt. afsprængning af tuberculum major eller minor, dislocering pga. træk fra muskler, evt. Skulderluxation, smerter, hævelse	Rgt., CT	 =mitella	Udislocerede: Konservativt (mitella 1-2 uger -> øvelser) Dislocerede: Osteosyntese + evt. Rotatorcuff sutur	Typisk: ældre med osteoporose, kvinder, fald på udstrakt arm OBS – rotator-cuff læsion og n.axillaris, ledstivhed (max 3 uger immobilitet)
Claviculafraktur -type 1: midterste 1/3 (80%) -type 2: laterale 1/3 -type 3: mediale 1/3	Udtalte smerter ved brug af armen, synlig fejlstilling, direkte/indirekte ømhed, strepitus	Rgt., cirkulation/nerve funktionstest, lungesteoskopi,		Mitella i 2-3 uger -> aktive øvelser straks	Typisk: fald på udstrakt arm OBS – læsion af pleura, plexus brachialis, a.subclavia, pseudoartrose
Scapula fraktur		Rgt., CT		Heler selv Evt. Osteosyntese	Typisk: svære traumer, fald fra højde, trafikulykke
Humerus fraktur	Diafysebrud, smerter, løshed, hævelse, direkte/indirekte ømhed, funktion↓	Rgt., undersøgelse af n.radialis		Fikseret mitella i 1-2 uger Evt. Sarmiento-bandage Evt. operation	Typisk: Højenergitraume, fald på arm OBS – n.radialis (drophånd, % sensibilitet dorsoradialt på hånden, m.brachioradialis, m.supinator)
Humeroskapulær luksation/Skulderluxation - anteriore (85%) -posteriore og inferiore	Dislokation af caput humeri ud af cavitas glenoidale, ledkapsel og labrum afrives fortil, intense smerter, "epaulet-skulder", skarp skulderrunding, palpation af caput humeri, pt. kan ej føre hånd til raske skulder	Rgt. (to planer!), undersøgelse af n.axillaris		Akut reponering: 1. Kochers manøvre 2.Hippokrates metode 3. Vægt på armen Mitella 2-3 uger	Typisk: fald, hvor der er taget fra med hånden eller direkte mod skulderen OBS – rotator-cuff læsion, kronisk ustabilitet
Akromioklavikulær luksation -grad I-III	Smerter, prominente klavikel	Rgt.		Konservativ – mitella 2 uger -> øvelser Evt. Operation ved grad III	Typisk: fald direkte på skulderen, inddirekte stød igennem udstrakt arm OBS- klavikelfraktur
Sternoklavikulær luksation	Smerter, deformitet			Operativ hvis reponering fejler	Typisk: fald på udstrakt arm
Bicepseneruptur	"Skipper-skrækarm" (abnorm prominens af biceps), nedsat fleksionskraft			Konservativ - optræning	Typisk: løft efter længere tids inflammation (RA, arthrose, tendinitis)
Impingementsyndrom -afklemning af supraspinatussenen	Smerter ved brug af arm > 90°, tendinitis, bursitis eller osteofytter	Positiv Impingement-test (90° abd. + max indadrotation)		NSAID, steroid injektion, dekompression, evt. OP	Typisk: tendinitis, bursitis, osteofytter, arbejde med arm over 90°
					 =impingementtest
Rotator-cuff læsion -oftest ruptur af supraspinatussene	Smerter, pt. Kan ej abducere ved indadrotation i hånd	Positiv impingement-test, drop-arm test, UL, MR		NSAID, evt. sutur eller rekonstruktion	Typisk: Traume, deg. forandringer

Sublukation af skulderen -voldsom sub-løsrivning	Smerter fortil i skulderen, når armen føres op og udad, slaphed	Positiv apprehension-test =apprehension-test	Træning, evt. operation	Typisk: traume OBS - labrumskade
Frossen skulder	Bevægeindskrænkning, smerter	Udadrotation ↓, arthroskopi	Fysioterapeut	Typisk: posttraumatisk eller idiopatisk
Albue:				
Kondylære humerusfrakturer -supra-(hyppigst) (børn 5-10 år) -epi- (børn 5-10 år) -intra- (voksne)	Direkte/indirekte ømhed. Evt. Løshed og deformitet, nedsat sensibilitet og motorik af n.radialis, n.ulnaris, n.medianus, Rgt.: trekantet mørk bræmme (fedt ansamling ved udislocerede frakturer)	Rgt. (modsidige albue som ref.), CT (ved tvivl), neurovaskulære tests	Udislocerede: dorsal gipsskinne i 3-6 uger Dislocerede: OP reponering og ekstern K-trådsfiksering	Typisk: fald på strakt arm OBS – læsion af epifyseskiver, kar/nerveskade, ekstremitetsiskæmi
Olecranon fraktur -intraartikulær i prok. ulna	Lokale smerter, pt. kan ikke ekstendere albuen, udtalt hævelse, palpation af gabende frakturlinie	Rgt., CT	Udislocerede: vinkelgips i 3 uger + rehabilitering straks Dislocerede: OP reponering og intern fiksering i 8-talscerlage	Typisk: fald direkte på spidsen af albuen OBS – albueluksation = 8-tals-cerlage
Caput radii fraktur -type I-III	Lokal smerte, ømhed, hævelse, hæmarthron, nedsat bevægelighed	Rgt.	Udislocerede: mitella < 3 uger Dislocerede: OP reponering og fiksering	Typisk: fald på strakt arm OBS – ligamentlæsioner (valgus), kapselkontraktur (ved for sen rehabilitering)
Underarm: (kransekage - altid 2 steder!)				
Monteggia fraktur -prox. eller midt 1/3 af Ulna + dislokation af caput radii	Som frakturer generelt	Rgt. Af HELE underarmen, neurovaskulære tests	OP åben osteosyntese (skinne + skruer) af ulna + vinkelgips i 4-6 uger i fuld supination	Typisk: fald på strakt arm, afværge slag/parér OBS – børn=greenstick?
Galeazzi fraktur -omvendt Monteggia	Som frakturer generelt, forkortning af radius, palpation af caput ulna dorsalt for håndled	Rgt.	OP åben osteosyntese + vinkelgips i 4-6 uger i fuld supination (muskeltæk↓)	
Colles fraktur -distal radius fraktur 4 cm over håndled -type I-IV (Older's klassificering)	Dorsalkipning, evt. afsprængning af processus styloideus ulnae, bajonetform, føleforstyrrelser 	Rgt., neurovaskulære tests	Type I: konservativt med dorsal gips i 3-4 uger Type II: reponering i lokal anæstesi + dorsal gips i 5 uger (rgt. kontrol–ellers OP) Type III-IV: OP reponering + ekstern/intern fiksering	Typisk: Ældre=fald, unge=højenergi-traume OBS – scaphoideum fraktur, karpaltunnelsyndrom
Smiths fraktur	Samme som Colles, men kipning er rettet anterior (volart)	Se Colles		
Albueluksationer		Rgt. før og efter, neurovaskulære tests	Manuel reponering vha. Tryk/træk + supination	Typisk: Småbørn=hiv i arm, voksne=baglæns faldtraume
Tennisalbue -tendinitis i senefæstet til m.ekstensor carpi radialis brevis	Smerter i laterale humerus epicondyl, især ved dorsal fleksion af håndled	UL, elektromyografi, rgt. (for at udelukke arthritis)	Ofte spontan remission Skåne arm for udløsende belastninger, evt. analgetika	Typisk: repetitive bevægelser, især supination i kombi med ekstension af håndled
Håndled:				
Scaphoideum fraktur	Smerter i håndled, direkte ømhed i tabatieren, indirekte ømhed ved tryk af 1. og 2.stråle	Rgt.(kan være negativ), derfor MR 	Udislocerede: Cirkulær gips + rgt.kontrol efter 2 uger – ved fraktur=> fortsat gips i 8 uger Dislocerede: Skruefiksering	Typisk: fald på strakt arm OBS – pseudoarthrose (35%) ved nedsat blodforsyning
Håndrods lukkation	Oftest Os lunatum, dog ofte uden synlig fejlstilling	Rgt,	Akut reponering under anæstesi	Typisk: yngre, fald fra højde OBS – avaskulær nekrose af os Lunatum

Karpaltunnelsyndrom - Tryk på n. medianus	Smarter, paræstesier anteriort, specielt udstråling til 1.-3. Finger og radiale del af 4.	1. Positiv Phalens test (=udstråling efter 1 min max flexion) 2. Pos. Tinels fænomen (små slag)	OP – spaltning af karpaltunnellen med åben eller endoskopisk teknik	OBS - seneskedehindebetændelse
Mb. de Quervain - tendosynovitis i 1.senekulisse				
Hånd:	Smarter, ved brug af tommelfinger, øm fortykkelse ud for processus styloideus radii		Spaltning af retinakel over 1.kulisse	
Metacarpal fraktur - inddeling efter frakturtype - Bennets fraktur (basis af 1.metac.)	Som frakturer generelt, rotationsfejlstilling ved fleksion af MP-led og knytning	Rgt.	Udislocerede: dorsal skinne i 3 uger Discolerede: Reponering + gips <8 uger (rgt.kontrol 1 uge)–hvis dette fejler =>K trådsfiksation	Typisk: knyttnæveslag, fald på hånd OBS - arthrose
Finger fraktur / Phalanx fraktur		Rgt. = "buddy taping"	Udislocerede: fikseres med tape til nabofinger i 3 uger Dislocerede: OP reponering + fingerskinne i 3 uger	Ofte DIP led (50%) OBS – tidlig mobilisering vigtig
Fingerluksation		Rgt. Før/efter reposition	Let reponering ved distalt træk i finger Ved ligamentlæsion – Buddy taping (OP ved tommelrodled!)	OBS – kompromitteret pincetgreb ved fejlbehandling af tommelrodled
Senelæsion	Dropfinger 	Rgt. (udelukke fraktur)	Drop-finger: konservativt med hyperekstensjonsbandage/skinne Skarpe læsioner: speciel OP	Typisk: bold direkte mod fingerspids, skarpe snit, traume
Dupuytren's kontraktur / Kuskehånd	Fibrøs fortykkelse af fascia palmaris => skrumpning, især 4. og 5. Finger trækkes i fleksion		OP fjernelse af patologisk væv + Z plastik Evt. amputation	Typisk: ukendt, men formentlig genetisk OBS - recidiver
Springfinger	Lokal flexorsenefortykkelse, fingeren "springer", idet fortykkelsen passerer seneskeden (A1-pulley) under flexion, palpation af fortykkelse	Klinisk = A1 pulley	Lokal injektion af steroid OP spaltning af seneskede (A1 pulley)	Typisk: kvinder med RA eller DM, børn < 1år
Håndinfektioner	Staph. Aureus => inflammationstegn	Infektionstal ↑	1.fjernelse af dødt væv 2.drænage 3.ro/immobilisation 4.elevation 5. AB	Typisk: bid
Bækken:				
Bækkenrings frakturer -type A-stabile -type B-delvist stabile type C-ustabile (Tiles klassif.)	Lokale smerter, læsioner af kar (akut ved bækkenvener!), rectum, blære, urethra, vagina	Rgt., CT	Type A: konservativt->analgetika Type B: Symfyse diastase <2,5 cm= konservativ, >2,5 cm ekstern fiktionsramme i 12 uger! Type C: Fiktionsramme i 12 uger, evt. OP intern fikstion	Typisk: højenergitraume (bilulykke) OBS – DVT, lungeemboli
Acetabulum fraktur	Posterior caput femoris luksation, smerter, fikseret og adduceret UE, evt. Læsion at n.ischiadicus	Rgt., CT, evt. UL (mistanke om intraabdominal læsion)	Udislocerede: konservativ med stræk + mobilisering u.belast. Dislocerede: OP åben reponering + intern fikstion + mobilisering	Typisk: højenergitraume OBS – caputnekrose, tidlig arthrose

Hofte:

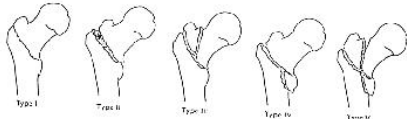
Hoftenære frakturer

-proximale femur < 5 cm under trochanter minor

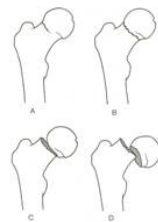
-Collum femoris
-Pertrochantær
-Subtrochantær

Smerte, "kan ikke gå", forkortet udadroteret ben, direkte/indirekte ømhed

= Evans typer I-V (pertrochantære)

Rgt., MR (ved neg. rgt.)

= Gardens typer I-IV

OP på ekstensionsleje med rgt. i 2 planer => eksakt reponering
Afhængig af frakturtype: evt. Konservativt, 2-3 skruer eller glideskrue med 2 (<8)hulsskinne, >70 år og frisk=hemialloplastik, <70 år eller >70 år og dement =glideskrue med 2-hulsskinne, evt. marvsøm

Typisk: følge af osteoporose, ældre
OBS – DVT (heparin profylakse), caput femoris nekrose (pga. overrevet blodkarforsyning), dyb sårinfektion, benforkortning, 1:5 død

Epifysiololysis capitis femoris
-skred af caput femoris omkring epifyseskiven

Smarter i lyske, lår, indersiden af knæet (referred pain), haltende gang,

Rgt.

Undgå belastning, fiksering in situ (dvs ved caputs aktuelle placering) med skrue vinkelret på epifyseskiven

Typisk: drenge i puberteten (10-15 år), overvægt, hypothyroidisme
OBS – avaskulær caputnekrose, persisterende deformitet

Calvé-Legg-Perthes' sygdom / CLP
-avaskulær nekrose af femurs proksimale epifyse (+ caput)
-Herrings inddeling A-B

Haltende gang pga. smerter, nedsat bevægelighed i alle planer, anisomeli (=forskel i benlængder)

Rgt., MR, knoglescintigrafi

=femurosteotomi

Type A: aktivitet ↓ + NSAID
Type B-C: Variserende prox. femurosteotomi (-> varus 15-20°)

Typisk: 2-12 årige (top=7 år), splejsede drenge, rygerforældre, koagulationsforstyrrelse

Kongenit hoftedysplasi / DDH
-medfødt/tidligt erhvervet hofteluksation

=galeazzi's tegn

Dysplasi af acetabulum og femur, benforkortning, trendelenburgs halten

Barlow

Ortolani

UL (mistanke om ustabil hoftelud), Rgt. Pos. Galeazzi's tegn (=lavere knæ end det modsidige -> hofteluksation)
Pos. Ortolani (=reponering af hoften med et klunk)
Pos. Barlow (=dorsal luksation)

Nyfødte: abduktionsortose (von Rosen skinne eller Dennis Brown skinne) i 3md
>3 mdr gammel: OP med reponering + 20 ugers hoftegips i flekteret/abduceret stilling

Typisk: nyfødte, flest piger, sædefødsel, oligohydramnion, familiært hypermobile led

=Dennis Brown

=hoftegips (hoftespica)

Coxitis purulenta
-bakteriel arthrit i hoftelud

Feber, påvirket AT, led=spændt, rødt, ofte staph. Aureus eller H. influenzae

Akut ledpunktur -> mikroskopi og dyrkning, glucose bestemmelse

Skylning og synovektomi + relevant AB i 4-6 uger

Typisk: børn 0-8 år, udløst af hæmatogen spredning (sepsis)
OBS –bevægeindskrænking, bruskestruktion
Typisk: børn 3-6 år

Coxitis simplex
-reaktiv synovitis i hoftelud
Springhofte / Coxa saltans

Haltende gang, upåvirket AT, oftest virus

CRP, UL, ledpunktur

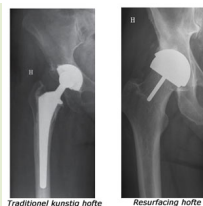
NSAID + aflastning

Typisk: balletdansere

Ekstern: iliotalibialissenen springer over trochanter major
Intern: m.iliopsoas springer over caput femoris/ileopectinale linje

Hoftearthrose

Se rheumanoter

Traditionel kunstig hofte

Resurfacing hofte

Analgetika + NSAID
OP: korrigerende femurosteotomi (yngre)
Total alloplastik (THA):
1.cementrende (ældre)
2.Ucementerende (yngre)

Typisk: 3% af ældre
OBS – holdbarhed 10-15 år, infektion i protesen eller i sår, DVT (heparinprofylakse), aseptisk proteseløsning, hofteluksation, dropfod, benlængdeforskel

Lår:

Corpus femoris fraktur
-brud på diafysen

Se generelle fraktur tegn, evt. Stor blødning

Rgt. (hele femur med hofte og knæ)

=femurstræk

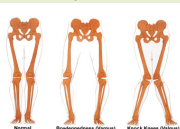

Mindre børn: stræk + hoftegips
Voksne: marvsøm

Typisk: højenergitraume, osteoporose
OBS-længere benlængde, fedtemboli (marvfedt til veneblod -> DIC)

Distal femur fraktur	Oftest intraartikulær og åben fraktur, forkortning, hævelse, fejlstilling	Rgt., CT (intra artikulært forløb)	Åben OP med reposition og fiksatoren med skinne + skruer eller marvsøm + Contentious Passive Motion benskinne < 2-3 mdr	Typisk: højenergitraume, osteoporose =CPM
Knæ:				
Patella fraktur	Bløddelshævelse, hudafskrapning, evt. Ruptur af retinaculum extensorum	Rgt., CT/MR, tangial undersøgelse	Udisloerede: <3mm = Don Joy i 6 uger + øvelser Disloerede: > 3 mm = OP	Typisk: traume direkte mod knoglen, 40-50 år =Donjoy-ortose
Patella luksation -akut -recidiverende -habituelle (ved flexion)	Oftest lateral displacering, evt. afsprængning af medialflade af patella, hæmarthron	Rgt. Før og efter reponering	Reponering – rgt. kontrol -> ved frie fragmenter -> arroskopisk fjernelse, træning	Typisk: vrid i knæ, sport OBS – høj risiko for reluksation, vedvarende instabilitet i knæled
Knæligamentlæsioner generelt	smertes, hævelse (hydrarthrob/hæmarthron), indskrænket bevægelighed, palpationsømhed	Knæledsundersøgelser: 1. Sidestabilitet ved 0° (hyperekst.) og ved 30° (MCL, LCL) 2. Lachmanns test (øget mobilitet=>ACL og PCL) 3. Patellaanslag (intraartikulær ansamling) 4. Appleys test (menisklæsioner) 5. Skuffetest	 =Lachmanns test = Appleys test	OBS – løshed kan oftest først påvises efter et par uger og efter hævelse er forsvundet
Ligamentum Cruciatum anterior / ACL (forreste korsbånd) (hyppigst)	Se tidligere række. Der høres et smæld, ofte samtidig beskadigelse af koll. ligamenter og menisker, evt. eminentia fraktur	Pos. Lachmanns test (øget mobilitet, manglende endepunkt), skuffeløshed, sidestabilitet, menisk test	Konservativ – aflastning og genoptræning (quadriceps), evt. OP fiksering ved eminentia fraktur Unge sportsfolk: arroskopisk rekonstruktion	Typisk: rotationsvrid, under løb (fodbold, håndbold, basket) med hurtige retningsskift eller efter fald på ski, bilulykke OBS – arthrose udvikling
Ligamentum cruciatum posterior / PCL (bagerste korsbånd)	Se ACL 	Pos. Lachmanns test (øget mobilitet), skuffeløshed, sidestabilitet, menisk test	Konservativ – aflastning og genoptræning (quadriceps), evt. Rekonstruktion, fysioterapi	Typisk: slag eller spark direkte ind på forsiden af skinnebenet lige under knæet
Ligamentum collaterale mediale / MCL (hyppigst)	Grad 1-3 Stærke smerter, ofte samtidig beskadigelse af cruciatum ligamenter og menisker	Pos. Sidestabilitet test	RICE Grad 1: støttebind Grad 2-3: Don-joy	Typisk: medial forstrækning
Ligamentum collaterale laterale / LCL	Evt. Afsprængning af tibiacondyl (Segonds fraktur), ofte samtidig beskadigelse af cruciatum ligamenter og menisker	Pos. Sidestabilitet test	Se MCL Ved tibiacondyl fraktur= OP fiksatoren, Ved ruptur= rekonstruktion	Typisk: varustraume
Menisklæsion -inddeling efter udseende	Oftest longitudinal læsion (Bucket-handle), stærke smerter, ledansamling, palpatorisk ømhed, "noget i klemme"	Appleys test, + andre knæ US Rgt., MRI	Konservativ – aflastning i 2 uger + analgetika Ved intraartikulær læsion -> arthroskopi (vaskulær del=sutur med absorberbare søm, avaskulær del=resektion)	Typisk: belastede drejebævelser, hyperflexion, sport OBS - arthrose

<p>© Sofie Jandorf</p> <p>Knæarthrose</p>	<p>Igangsætningsbesvær. Belastnings- og hvilesmerter. Røntgen viser afsmalning af ledspalte, skleosering og osteofytdannelse</p> <p>Se rheuma noter</p>	<p>Rgt.</p>	<p>Se rheuma noter</p> <p>OP: evt. Total alloplastik, hvor ledflader udskiftes</p>	 <p>= knæ alloplastik</p>
Underben:				
<p>Tibia fraktur</p> <p>-proximal</p> <p>-midtstillet</p> <p>-distal/supramalleolær</p>	<p>Klassiske fraktur symptomer, fejlstilling ved udadroteret fod, neurovaskulære skader, kompartment syndrom</p>	<p>Rgt., CT, trykmåling, neurovaskulær?</p> <p>= ekstern fiksatoren</p>	<p>Konservativ – krav: lukket lavenergi traume, minimal bløddelslæsion, stabil fraktur, intet kompartment, minimal vinkling -> ortose i 3 mdr (+rgt.)</p> <p>Operation (hvis krav ej opfyldes):</p> <p>-Prox: reponering + Skinne og skruer, evt. Ekstern fiksatoren (multitraume) eller marvsøm</p> <p>-midt/distal: marvsøm, eks. Fiks.</p>	<p>Typisk: trafiktraume, sport, ældre</p> <p>OBS – kompartment syndrom, ekstremitetsiskæmi, DVT, fedtembolier, infektion, pseudoarthrose, angulær deformitet</p>
Ankel:				
<p>Ankelled frakturer</p> <p>-hyppigst malleol fraktur</p> <p>-klassificeres efter Lauge-Hansens traumemekanismer og grad I-IV</p>	<p>Evt. I kombination af ligamentlæsioner, smerter, manglende støtteevne, hævelse, hæmatom, evt. Fejlstilling, evt. neurovaskulære læsion</p>	<p>Først: grovreponering ved fejlstilling -> Rgt. (I 3 planer og inkl underben!!), CT</p> <p>=Lauge Hansen</p>	<p>Stabil lateral malleol fraktur: konservativ, må støtte, evt. OP</p> <p>Stabil medial malleol fraktur: Stiv bandage eller OP</p> <p>Ustabile frakturer: OP fiksering med skrue og evt. Fibulaskinne + gips i 6 uger</p> <p>OP - reponering + intern/ekstern fiksatoren</p>	<p>Typisk: vridtraume (supination ell. pronation +med/uden udadrotation)</p> <p>OBS – hudnekrose, infektion, nedsat bevægelighed, arthrose</p>
<p>Pilon fraktur</p> <p>-distal tibia fraktur</p>	<p>Se ankelled frakturer, ofte udtalt komminut og åben</p>		<p>OP - reponering + intern/ekstern fiksatoren</p>	<p>Typisk: højenergitraume med aksial belastning (fx træde på bremse før kollision)</p>
<p>Talus fraktur</p>	<p>Klassiske frakturtegn</p>	<p>Rgt., CT, neurovaskularitet?</p>	<p>Udislocerede: konservativ med vægtaflasting i 8 uger</p> <p>Dislocerede: OP intern fiksatoren</p>	<p>Typisk: højenergitraume</p> <p>OBS – pseudearthrose, avaskulær taluskuppel nekrose</p>
<p>Calcaneus fraktur</p> <p>-intraartikulære (75%)</p> <p>-ekstraartikulære (25%)</p>	<p>Hævet, breddeøget fod, udtalte smerter</p>	<p>Rgt., CT, diagnostisk reduceret Böhler vinkel</p> <p>=böhlers vinkel</p>	<p>Intra art.: Osteosyntese</p> <p>Ekstr art.: konservativ + displaceret akillessenelthæftning osteosynteres</p>	<p>Typisk: fald fra højden på hælen</p> <p>OBS – kompressionsfraktur i ryghvirvel, peroneus-senelæsion, arthrose</p>
<p>Ankelligamentlæsioner</p> <p>-ankelforstuvning</p>	<p>Hyppigste: ligamentum tibiofibulare anterior og ligamentum calcaneofibulare</p> <p>Ømhed, hudmisfarvning over hæmatom, functio laesa (=funktionstab)</p>	<p>Rgt., evt. MR, skuffeløshed test</p> <p>=lig. Tibiofibulare ant.</p>	<p>RICE + kryoterapi (=is) i 24 timer + NSAID 1-2 dage -> evt.</p> <p>Ankelortose -> rehabilitering (elastikbind/vippebræt)</p>	<p>Typisk: sport (30% af alle sportslæsioner!), inversionstraume</p> <p>OBS – frakturer, instabilitet</p>
<p>Akillesseneruptur</p>	<p>”Smæld”, smerter, ophævet evne til tågang, ømhed og hævelse af crusmuskulatur</p>	<p>Thompsons test (positiv ved manglende plantarfleksion i foden)</p> <p>=Thompsons test</p>	<p>Operativ suturering + plantarfleksionsortose (ROM-Walker) i 2 uger -> hæl-fodtøj</p> <p>=ROM walker</p>	<p>Typisk: 30-40 år, kestjersport, traume (fuld vægtbægring + knæekstension)</p>

Fod:				
Metatars fraktur	Hyppigste: 1. Afsprængning af m.peroneus-brevis-hæftet på 5.metatars 2. Jones fraktur = prox. 1/3 af 5.metatars	Rgt.	1.: konservativt, evt. Skruefiks. 2. udislocerede: konservativt med ortose i 6 uger (rgt.kontrol). dislocerede: skruefiksation, evt. K-trådsfiksation	Typisk: overbelastning, traume
Tå fraktur			Taping i god stilling 3-4uger + fornuftigt fodtøj (dog storetå: OP fikseation + bandage i 3 uger)	Typisk: direkte traume OBS – storetå (vigtig for fremtidig smertefri gangafvikling)
Fodrodens luksationer	Svær hævelse Lisfrancs led = mellem tarsal og metatarsalknogle Choparts led = mellem talus/calcanus og naviculare/cuboideum	Rgt., CT = Lisfrancs led	OP – Reponering + intern fiksering i 8 uger uden belastning	Typisk: voldsomt vridtraume OBS – frakturer i metatars
Hulfod / Pes cavus	Accentueret medial fodbue, der fremstår for høj, belastningssmerter, bagfod står i varus, breddeøget forfod	Rgt. + Fodafttryk (barogram) af begge fødder =normal, plat og hul	5 års alder: evt. Løsning af plantaris fascien, senere evt. Osteotomi (=afmejsling), seneflytning, arthrodese	Typisk: multifaktoriel ætiologi (medfødt, sek. til neuromuskulære lidelser)
Platfod / Pes planus -fleksibel -rigid	Reduceret medial forbue, bagfod står i valgusstilling, asymtomatiske	Fodafttryk =nor., varus, valgus	Fleksibel: ingen – evt. Indlægssåler/støtte i svangen i fodtøj Rigid: evt. korrigerende ostetomi/arthrodese	Typisk: medfødt, familiær, stram akillesene
Hælfod / talipes calcaneovalgus	Dorsalflekteret talus og calcaneus 	Klinisk	Korrigeres oftest spontant Passive udspændingsøvelser	Typisk: nyfødte af 1.gangsfødende unge mødre
Klumpfod / kongenit talipes equinovarus	3D foddeformitet med spidsfod, varus af bagfod, adduceret/supineret forfod	Rgt., klinisk 	Variere: ugentlig manipulation, ortose, ostetomi, tenotomi	Typisk: medfødt
Hallux valgus	Lateralvinkling af storetåens grundled, smerter under gang, ømhed, prominente knoglefremspring, hævelse	Rgt. 	Bredt fodtøj OP: afmejsling af 1.metatars + kapselopstramning eller Kellers operation – resektion af basis af prox. phalanx	Typisk: kvinder, familiær, spidst fodtøj, RA OBS – ubehandlet-> arthrose, sår dannelse
Hallux rigidus	Smertefuld degenerativ athrose i storetåens grundled, belastningssmerter	Rgt.	Keilektomi (25% afmejsling af caput metatarsale) ell. artrodese	Typisk: platfod, hallux valgus
Hammertå	Deformitet i PIP-leddene på de små tæer, smerter, pt. Korrigerer ved plantarfleksion		Fornuftigt fodtøj OP resektion af PIP led,arthrodese	Typisk: snævert, spidst fodtøj, arthritis m.m.

Amotio atellae (fjernelse af osteosyntesemateriale): Børn: < ca. 15-år = bør fjernes, da knogler ej er fuld udviklede Voksne: Skinner og marvsvøm i lange rørknogler < 30-35 år = bør fjernes. Skruer og småskinner, f.eks. ved malleoler, er ikke nødvendige at fjerne, medmindre de er til gene.